

“TIQXMMI” Milliy tadqiqot universiteti

FAN

YERDAN FOYDALANISH EKOLOGIYASI

MAVZU
03

YER RESURSLARI VA ULARNING EKOLOGIK
HOLATI

MUQUMOV ABDUG'ANI
MURATOVICH

YERDAN FOYDALANISH
KAFEDRASI

3-mavzu: YER RESURSLARI VA ULARNING EKOLOGIK HOLATI

REJA:

1. Yerning ekologik xususiyatlari, uning iqtisodiyot tarmoqlaridagi ahamiyati.
2. **Yer resurslari va ularning holati.**
3. Tuproqni muhofaza qilish va undan oqilona foydalanish.
4. Iqtisodiyot tarmoqlarini ekologiyalashtirish.

YER RESURLARI VA ULARNING HOLATI

Yer resurslari — iqtisodiyot tarmoqlari ehtiyojlari uchun foydalanish mumkin boʻlgan yerlar. Oʻzbekistonda yer resurslari tarkibiga foydalanib kelinayotgan yerlar va istiqbolda foydalanish mumkin boʻlgan yerlar kiradi. Yer resurslari maydoni va sifati jihatidan baholanadi. Yer resurslaridan foydalanish darajasini tahlil etish va ularning samaradorligini aniqlash natijasida yer maydoni birligiga toʻgʻri keladigan yalpi va sof daromad, mehnat unumdorligi aniqlanadi hamda yer egaliklari va yerdan foydalanuvchilar faoliyatiga baho beriladi.

Oʻzbekiston Respublikasi Davlat qoʻmitasin huzuridagi Kadstr agentligi davlat kadastrlari palatasining Milliy hisobotiga [48] koʻra respublikasining maʼmuriy chegarasidagi umumiy yer maydoni 2022 yil 1 yanvar holatiga jami yerlar **44892,4 ming** gektarni, shundan sugʻoriladigan yerlar esa **4336,6 ming** gektarni yoki umumiy yer maydonining **9,7 foizini** tashkil etadi .

Oʻzbekiston Respublikasi yer fondi yerlardan foydalanish maqsadi va tartibiga koʻra oʻziga xos hususiyatlarga ega boʻlib, ular Oʻzbekiston Respublikasi Yer kodeksining 8-moddasiga asosan **8 ta** toifaga boʻlinadi.

YER RESURSLARI VA ULARNING HOLATI

O'zbekiston Respublikasi Yer fondining toifalari bo'yicha taqsimlanishi
(ming ga. hisobida)

T/r	Yer fondining toifalari	Umumiy yer maydon		Shu jumladan, sug'oriladigan yerlar	
		Jami	Foiz hisobida	Jami	Foiz hisobida
1	Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar	27178,5	60,48	4220,5	9.4
2	Aholi punktlarining yerlari	224,1	0,50	50,5	0.11
3	Sanoat, transport, aloqa, mudofaa va boshqa maqsadlarga mo'ljallangan	879,6	1,96	12,7	0.04
4	Tabiatni muhofaza qilish, sog'lomlashtirish va rekreatsiya maqsadlariga mo'ljallangan yerlar	731,6	1,63	0,8	0.002
5	Tarixiy-madaniy ahamiyatga molik yerlar	14,6	0,03		
6	O'rmon fondi yerlari	12057,3	26,86	45,4	0.10
7	Suv fondi yerlari	827,1	1,84	4,6	0.01
8	Zahira yerlar	3009,6	6,70	2,4	0.005
	Jami yerlar:	44892,4	100	4336,6	9.70

Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yer maydonlarining yer turlari bo'yicha taqsimlanishi

(ming ga hisobida)

	Hududlar nomi	Umumiy yer maydoni, ming ga		Shu jumladan										
				Ekin yerlar			Ko'p yillik daraxtzorlar		Bo'z yerlar		Pichanzor va yaylovlar		Jami qishloq xo'jalik yerlari	
		jami	sh.j. sug'or.	jami	sh.j. sug'or.	lalmi	jami	sh.j. sug'or.	jami	sh.j. sug'or.	jami	sh.j. sug'or.	jami	sh.j. sug'or.
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	3261	500.3	414.7	414.7		7.8	7.8	9.6	9.4	1768.9	34.3	2200.8	466.2
2	Andijon	361.1	266.3	199.1	199.1		30.5	30.5	2.2	0.5	15.6	0.9	247.4	231
3	Buxoro	3441.4	273.3	199.6	199.6		20.7	20.7	6.6	6.6	2355.3		2582.2	226.9
4	Jizzax	1400.6	299.2	483.8	259.3	224.5	25.6	16.6	11.2	1.7	618.4		1139	277.6
5	Qashqadaryo	2321.8	505.4	671.1	415.8	255.3	38.2	36.0	20.6	4.4	1214.1	0.1	1944	456.3
6	Navoiy	7806.2	123.8	119.6	91.4	28.2	9.8	9.2	6.7	6.6	7284.7		7420.8	107.2
7	Namangan	486.1	275.4	183.8	183.8		46.2	46.2	2.4	2.4	43.5		275.9	232.4
8	Samarqand	1475.8	368.5	425.4	245.9	179.5	63.7	62.3	5.2		706.8		1201.1	308.2
9	Surxondaryo	1356.1	318.2	276.3	237.4	38.9	33.1	32.0	0.3		689.7		999.4	269.4
10	Sirdaryo	371.2	280.4	246.5	246.5		7.6	7.6	9.6	9.6	18.2		281.9	263.7
11	Toshkent	774.1	384.5	320.2	290.1	30.1	53.5	44.1	0.7	0.4	207.7	1.4	582.1	336
12	Farg'ona	561	354.3	244.2	244.2		50.6	50.6			19	3.5	313.8	298.3
13	Xorazm	438.4	263.1	202.9	202.9		12.8	12.8	3.7	3.7	41.6		261	219.4
14	Toshkent sh.	2.3	1.6	1.2	1.2								1.2	1.2
	jami	24087.1	4214.3	3988.4	3231.9	756.5	400.1	376.4	78.6	45.3	14983.5	40.2	19450.6	3693.8

YER RESURSLARI VA ULARNING HOLATI

Qishloq xo'jaligi ehtiyojlari uchun berib qo'yilgan yoki ana shu maqsadlar uchun belgilangan yerlar qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar hisoblanadi. Ushbu maqsadlar uchun mo'ljallangan yerlar qishloq xo'jaligini yuritish uchun zarur bo'lgan qishloq xo'jaligi yerlari va daraxtzorlar, ichki xo'jalik yo'llari, kommunikatsiyalar, o'rmonlar, yopiq suv havzalari, binolar, imoratlar va inshootlar egallagan yerlarga ajraladi.

Shuningdek, haydaladigan yerlar, pichanzorlar, yaylovlar, bo'z yerlar, ko'p yillik daraxtzorlar (bog'lar, tokzorlar, tutzorlar, mevali daraxt ko'chatzorlari, mevazorlar va boshqalar) egallagan yerlar qishloq xo'jaligi yerlari jumlasiga kiradi.

Respublikada qishloq xo'jaligi korxonalarini va tashkilotlarining soni fermer xo'jaliklari bilan birgalikda olganda, 2022 yil 1 yanvar holatiga ko'ra **112855 ta** bo'lib, ularga birlashtirib berilgan yerlarning umumiy yer maydoni **24057,1 ming** gektarni, shu jumladan qishloq xo'jalik yer turlari maydoni **19450.6 ming** gektarni, shundan **3693,8 ming** gektari sug'oriladigan yerlarni tashkil qiladi.

YER RESURSLARI VA ULARNING HOLATI

O'zbekiston Respublikasi hududining **60,48 foizini** qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar egallagan bo'lib, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishda asosiy vosita hisoblanadi. Respublika hududida qishloq xo'jaligi maqsadlariga mo'ljallangan yerlarning taqsimlanishi tabiiy iqlim omillariga binoan belgilanadi.

Aholi punktlarining yerlari. Aholi punktlarining yerlari ma'muriy-hududiy birlik bo'lib, davlat yer fondining boshqa toifalaridan o'ziga xos xususiyatlari, huquqiy holati, foydalanishning asosiy maqsadiga ko'ra ajralib turadi, ularga shu maqsadlar uchun qonun hujjatlarida belgilab qo'yilgan shahar (shaharchalar) va qishloq aholi punktlari yerlari kiritilgan. Aholi punktlari yerlarining 2022 yil 1 yanvar holatiga umumiy yer maydoni **224,1 ming** gektarni yoki jami yerlarning **0,50 foizini** tashkil qiladi. Aholi punktlari yerlarining Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri bo'yicha taqsimlanishi 3- jadvalda ko'rsatilgan.

Aholi punktlari yerlarining Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri bo'yicha taqsimlanishi* (ming ga hisobida)

	Hududlar nomi	Umumiy yer maydoni, ming ga		Shu jumladan			
		jami	sh.j. sug'or.	qishloq xo'jalik yer turlari		tomorqa yerlar	boshqa yerlar
				jami	sh.j. sug'or.		
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	36.8	5.8	5,5	0.1	11,8	19,5
2	Andijon	11.9	5.2			7.4	4,4
3	Buxoro	7.6	0.7	0,1	0,1	1,2	6,2
4	Jizzax	10.2	2.1	0,5		3,0	6,6
5	Qashqadaryo	12.4	4.5	0,9	0,6	5.0	6.0
6	Navoiy	15.5	0.7	4,3	0,1	1,3	9.9
7	Namangan	20.4	7.5	0,6	0,6	9.3	10.6
8	Samarqand	19.3	4.7	1,0	0,1	6,4	11.6
9	Surxondaryo	11.3	2.9	0,1	0,1	4,1	7,1
10	Sirdaryo	7.8	2.2			2	4.9
11	Toshkent	37.9	6.6	1,5	0,2	8	27,6
12	Farg'ona	16.8	4.1	0,1	0,1	6,8	9,5
13	Xorazm	6.4	1.4			2,2	4.1
14	Toshkent sh.	9.2	3.4			6.3	2,9
	jami	224,1	51.8	14,5	1.9	74.8	130.8

YER RESURSLARI VA ULARNING HOLATI

Sanoat, transport, aloqa, mudofaa va boshqa maqsadlarga mo'ljallangan yerlar. Ushbu yer toifasi tarkibiga sanoat korxonalariga, shu jumladan, kon sanoati, energetika korxonalariga ishlab chiqarish va yordamchi binolar hamda inshootlar qurish uchun doimiy foydalanishga berilgan, temiryo'l, ichki suv transporti, avtomobil, havo va truboprovod transporti; aloqa liniyalarini hamda ularga tegishli inshootlarni joylashtirish uchun aloqa, radio eshittirish, televidenie va axborot, qurolli kuchlar, chegara, ichki ishlar va temiryo'l qo'shinlarining harbiy qismlari, harbiy o'quv yurtlari, korxonalari, muassasalari va tashkilotlari joylashgan, mudofaa ehtiyojlari uchun mo'ljallangan yerlar va boshqa maqsadlarda foydalanish uchun yuridik va jismoniy shaxslarga berilgan yerlar kiradi. Sanoat, transport, aloqa, mudofaa va boshqa maqsadlarga mo'ljallangan yerlarning 2022 yil 1 yanvar holatiga umumiy yer maydoni **879,6 ming** gektar yoki respublika yer fondining **1,96 foizini** tashkil qiladi.

Sanoat, transport, aloqa, mudofaa va boshqa maqsadlarga mo'ljallangan yerlar
(ming ga hisobida)

	Hududlar nomi	Umumiy yer maydoni, ming ga	Shu jumladan		
			qishloq xo'jalik yer turlari	O'rmonzorlar	boshqa yerlar
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	178,3	0,1	0,1	178
2	Andijon	20,5		0,1	20,1
3	Buxoro	86,4	42,2	0,5	43,3
4	Jizzax	27,5	7,8	0,3	19,3
5	Qashqadaryo	67	9,3	2,9	54,8
6	Navoiy	56,8	1,3		54,8
7	Namangan	57,4	21	0,4	35,7
8	Samarqand	85,4	54,2	0,3	30,3
9	Surxondaryo	110,2	17,3	8	84,8
10	Sirdaryo	1105	0,2	0,1	11,2
11	Toshkent	83,9	8,3	0,5	71
12	Farg'ona	50,6	1,1	0,1	48,5
13	Xorazm	18,6	0,8	1,8	15,8
14	Toshkent sh.	22,2			22,2
	jami	879,6	163,6	15,1	689,8

Tabiatni muhofaza qilish, sog'lomlashtirish va rekreatsiya maqsadlariga mo'ljallangan yerlar

Tabiatni muhofaza qilish, sog'lomlashtirish va rekreatsiya maqsadlariga mo'ljallangan yerlarga-davlat qo'riqxonalari, milliy tarixiy-tabiiy va yodgorlik bog'lari, zakazniklar, tabiat yodgorliklari, dendrologiya bog'lari, botanika bog'lari, alohida muhofaza etiladigan tabiiy hududlar egallagan, tabiiy davolash omillariga ega bo'lgan yerlar, shuningdek ommaviy dam olish va turizm uchun foydalanishga berilgan yer uchastkalari kiradi. Bu toifadagi yerlar maydonining asosiy qismini qo'riqxonalar va milliy hamda dendrologiya bog'lari egallaydi. Bularning barchasi alohida muhofaza etiladigan hududlar hisoblanadi va ularning foydalanish maqsadiga zid faoliyat ta'qiqlanadi.

Foydalanish maqsadi - tabiiy jarayon va hodisalarni, o'simlik va hayvonot dunyosini muhofaza qilish, ularning nodir va noyob turlarini tabiiy holatda saqlab qolish, sonini ko'paytirish va o'rganish, tabiiy shifobaxsh omillarga ega bo'lgan yerlarda kasalliklarning oldini olish va davolashni tashkil etish, turizm va aholining ommaviy dam olishini tashkil etishdan iboratdir. Tabiatni muhofaza qilish, sog'lomlashtirish va rekreatsiya maqsadlariga mo'ljallangan yerlarning 2022 yil 1 yanvar holatiga umumiy maydoni **731,6 ming** gektarni tashkil qiladi.

Tabiatni muhofaza qilish, sogʻlomlashtirish va rekreatsiya maqsadlariga moʻljallangan yerlarning Qoraqalpogʻiston Respublikasi, Toshkent shahri va viloyatlar boʻyicha taqsimlanishi*

(ming ga hisobida)

	Hududlar nomi	Umumiy yer maydoni, ming ga	Shu jumladan		
			qishloq xoʻjalik yer turlari	Oʻrmonzorlar	boshqa yerlar
1	Qoraqalpogʻiston Respublikasi	628,7	0,1	-	628,6
2	Andijon	0,6	-	0,1	0,5
3	Buxoro	0,1	-	-	0,1
4	Jizzax	70,5	11,4	0,2	58,9
5	Qashqadaryo	-	-	-	-
6	Navoiy	5,1	5	-	0,1
7	Namangan	0,2	-	-	0,2
8	Samarqand	0,1	-	-	0,1
9	Surxondaryo	0,2	-	-	0,2
10	Sirdaryo	0,1	-	-	0,1
11	Toshkent	0,4	0,1	0,1	0,2
12	Fargʻona	0,4	-	0,1	0,3
13	Xorazm	21,7	16,8	3,1	1,8
14	Toshkent sh.	0,3	-	-	0,3
	jami	731,6	33,4	3,6	691,4

Tarixiy-madaniy ahamiyatga molik yerlar

Tarixiy–madaniy ahamiyatga molik yerlar jumlasiga tarixiy-madaniy qo‘riqxonalar, memorial bog‘lar, arxeologiya, tarix va madaniyat yodgorliklariga tegishli muassasalar hamda tashkilotlar uchun doimiy foydalanishga berilgan yerlar kiradi va ular alohida muhofaza qilinadi. Respublikamizda tarixiy-madaniy ahamiyatga molik yer maydonlari tarkibiga kiruvchi alohida muhofaza qilinadigan jahon ahamiyatiga ega bo‘lgan tarixiy, arxeologik, me‘moriy va badiiy hamda madaniy yodgorliklar saqlanadi. Jumladan, Buxoro, Samarqand, Xiva, Qo‘qon, Shaxrisabz va Termiz shaharlarida joylashgan tarixiy topilma va arxeologik manbalar Respublikamiz hududida takrorlanmas boyliklar mavjudligini ko‘rsatadi. Bunday betakror tarixiy yodgorliklar xalqimiz va ona yerimizning oltin fondi sifatida asrab-avaylab kelinmoqda.

Tarixiy-madaniy ahamiyatga molik yerlarning 2022 yil 1 yanvar holatiga umumiy yer maydoni **14,6 ming** gektarni tashkil qiladi.

Tarixiy madaniy ahamiyatga molik yerlarning taqsimlanishi*

(ming ga hisobida)

	Hududlar nomi	Umumiy yer maydoni, ming ga	Shu jumladan: boshqa yerlar
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	2,8	2,8
2	Andijon	0,1	0,1
3	Buxoro	0,5	0,5
4	Jizzax	1,9	1,9
5	Qashqadaryo	2,6	2,6
6	Navoiy	0,8	0,8
7	Namangan	2,5	2,5
8	Samarqand	0,4	0,4
9	Surxondaryo	0,5	0,5
10	Sirdaryo	-	-
11	Toshkent	2,0	2,0
12	Farg'ona	-	-
13	Xorazm	0,1	0,1
14	Toshkent sh.	0,5	0,5
	jami	14,6	14,7

O'RMON FONDI YERLARI

O'rmon fondi yerlari alohida ekologik ahamiyatga ega bo'lib, o'rmon bilan qoplangan, shuningdek, o'rmon bilan qoplanmagan bo'lsa ham, o'rmon xo'jaligi ehtiyojlari uchun berilgan yerlardir. O'rmon fondi yerlarining 2022 yil 1 yanvar holatiga umumiy yer maydoni **12057,3** ming gektarni yoki jami yer maydonining **26,86 foizini** tashkil qiladi.

O'rmon fondi yerlarining Qoraqalpog'iston Respublikasi, Toshkent shahri va viloyatlar bo'yicha taqsimlanishi *

(ming ga hisobida)

	Hududlar nomi	Umumiy yer maydoni, ming ga	Shu jumladan		
			qishloq xo'jalik yer turlari	O'rmonzorlar	boshqa yerlar
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	6613,4	660,4	1007,1	4945,8
2	Andijon	11	6,1	1,7	3,2
3	Buxoro	580,6	161,7	326	92,9
4	Jizzax	289,6	99,6	153,7	36
5	Qashqadaryo	412,1	187,8	149,8	73,2
6	Navoiy	2903,6	1597,5	1269,3	36,8
7	Namangan	127,1	88,3	17,9	20,7
8	Samarqand	56,3	38,6	7,7	9,6
9	Surxondaryo	325,2	74,2	171,3	79,2
10	Sirdaryo	10,2	4,3	1,5	4,4
11	Toshkent	588,8	232,5	72,3	283,7
12	Farg'ona	15,2	1,7	7,1	6,3
13	Xorazm	88,3	52,2	32,4	3,7
14	Toshkent sh.	-	-	-	-
	jami	12057,3	3204,9	3217,8	5595,5

SUV FONDI YERLARI

Suv havzalari, daryolar, ko'llar, suv omborlari, gidrotexnik va boshqa suv xo'jaligi inshootlari egallab turgan, shuningdek, suv havzalari va boshqa suv ob'ektlarining qirg'oqlari bo'ylab ajratilgan mintaqadagi suv xo'jaligi ehtiyojlari uchun korxonalar, muassasalar va tashkilotlarga belgilangan tartibda berilgan yerlar suv fondi yerlari toifasiga kiradi. Suv fondi yerlari 2022 yil 1 yanvar holatiga jami **827.1 ming** gektarni yoki umumiy yer maydonining **1,84 foizini** tashkil qiladi.

Suv fondi yerlarining Qoraqalpog'iston Respublikasi, Toshkent shahri
va viloyatlar bo'yicha taqsimlanishi*

(ming ga hisobida)

	Hududlar nomi	Umumiy yer maydoni, ming ga	Shu jumladan		
			qishloq xo'jalik yer turlari	O'monzoilar	boshqa yerlar
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	81,1	0,1	0,9	80,1
2	Andijon	19	0,5	0,1	18,3
3	Buxoro	66,4	-	-	66,4
4	Jizzax	312,2	2	0,1	311
5	Qashqadaryo	37,1	0,9	-	36,2
6	Navoiy	146,1	1,6	0,5	144
7	Namangan	23,2	0,5	0,4	22,2
8	Samarqand	28,3	1,2	0,3	26,7
9	Surxondaryo	24	0,1	0,1	23,7
10	Sirdaryo	26,7	0,3	-	26,4
11	Toshkent	17,9	-	0,1	17,8
12	Farg'ona	20,5	0,4	0,1	20,0
13	Xorazm	23,4	0,8	0,1	22,4
14	Toshkent sh.	1,1	-	-	1,1
	jami	827,1	8,4	2,7	815,4

ZAXIRA YERLAR

Zaxira yerlarga egalik qilish, foydalanish hamda ijara maqsadida, yuridik va jismoniy shaxslarga berilmagan hamda boshqa yer toifalarida hisobga olinmagan barcha yerlar kiradi. Zaxira yerlar asosan qishloq xo'jaligi maqsadlari uchun egalik qilishga, foydalanishga va ijaraga berishga mo'ljallanadi. 2022 yil 1 yanvar holatiga ko'ra zahira yerlarning umumiy yer maydoni **3009,6 ming** gektar yoki umumiy yer maydonining **6,70 foizini** tashkil etadi.

Zahira yerlarning Qoraqalpog'iston Respublikasi, Toshkent shahri va viloyatlar bo'yicha taqsimlanishi*

(ming, ga hisobida)

№	Hududlar nomi	Umumiy yer maydoni, ming ga	Shu jumladan		
			qishloq xo'jalik yer turlari	O'rmonzorlar	boshqa yerlar
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	2703,9	133,3	9,7	2560,9
2	Andijon	6,1	1,3	-	4,8
3	Buxoro	0,1	-	-	0,1
4	Jizzax	5,2	1,5	-	3,7
5	Qashqadaryo	3,8	0,4	-	3,4
6	Navoiy	14	2,8	0,1	11,1
7	Namangan	1,2	0,7	-	0,5
8	Samarqand	11,7	2,7	-	9,0
9	Surxondaryo	182,4	47,4	24,9	110,1
10	Sirdaryo	0,1	-	-	-
11	Toshkent	33,6	12,8	3,2	17,6
12	Farg'ona	36,0	3,3	-	32,7
13	Xorazm	11,3	-	1,7	9,6
14	Toshkent sh.	-	-	-	-
	jami	3009,6	206,3	39,6	2763,7

YER RESURSLARI VA ULARNING HOLATI

O'zbekistonda mavjud sug'oriladigan yerlarning 50 % dan ortig'i sho'rlangan. Ayniqsa Qoraqalpog'iston respublikasi, Buxoro va Sirdaryo viloyati tuproqlari kuchli sho'rlangan. Tuproqlarda chirindi miqdori 30-50%gacha kamaygan. 2 mln. gektardan ortiq yerlar eroziyaga uchragan. Shamol eroziyasi katta maydonni egallagan. Suv eroziyasi asosan tog' oldi, tog'li hududlarda kuzatiladi va yaylovlardan noto'g'ri foydalanish, tik yon bag'irlarni noto'g'ri haydash va o'simlik qoplaminig kamayishi natijasida amalga oshadi. Bunday yerlar Farg'ona, Surxondaryo, Qashqadaryo viloyatlarida keng tarqalgan. O'zbekistonda tuproqlarning mineral o'g'it va zaxarli kimyoviy moddalar bilan ifloslanish darajasi doimo yuqori bo'lgan. Bunday vaziyatning asosiy sababi uzoq vaqt davomida yuqor hosil olish va zarakunandalarga qarshi kurash maqsadlarida kimyoviy modalarning haddan tashqari ortiqcha ishlatilganligidir.

YER RESURSLARI VA ULARNING HOLATI

Oxirgi yillarda paxta maydonlarining kamayishi, almashlab ekishning kengroq joriy qilinishi, mineral o'g'itlar, pestitsid va gerbitsidlar ishlatilishining me'yorlashtirilishi va boshqa tadbirlar tuproqlar holatining yaxshilanishiga olib kelmoqda. Shaharlar va sanoat rayonlarida tuproqlarning og'ir metallar va boshqa zaharli birikmalar, shu jumladan qo'rg'oshin, mis, kadmiy bilan kuchli ifloslanishi kuzatiladi. Ayniqsa Olmaliq, Navoiy, Chirchiq, Toshkent shahri va atrofi tuproqlari kuchli ifloslangan. Yer tarkibidagi o'zgarishlarni o'z vaqtida aniqlash, yerlarga baho berish, salbiy jarayonlarning oldini olish va oqibatlarini tugatish uchun yer fondining holatini kuzatib turish tizimi- yer monitoringi o'tkaziladi. O'zbekiston juda ham boy yer resurslarga ega. Lekin shu kungacha ulardan samarali foydalanish yaxshi yo'lga qo'yilmagan.

NAZORAT SAVOLLARI

1. Respublikaning ma'muriy hududiy chegarasidagi yerlar maydoni to'g'risida qanday ma'lumotlarga egasiz
2. Yer fondi toifalarning sifat holati to'g'risida qanday ma'lumotlarga egasiz

Mavzuni o'zlashtirish bo'yicha tavsiya qilinadigan adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar:

1. Баратов П. Табиатни муҳофаза қилиш. Т.: «Ўқитувчи», 1991, 254 б
2. Константинов В.М. Экологические основы природопользования / В.М. Константинов, Ю.Б. Челидзе. – М.: Академия, 2001. – 208с
3. Мустафоев С, Ортиқов С, Сувонов Р. Умумий экология. Т.:2006.

Qo'shimcha adabiyotlar :

4. Ниғматов А.Н.Экология нима?, рисола. 2014. – 96 б.
5. P.S.Sultonov.Экология va atrof-muhitni muhofaza qilish asoslari. «MU SIQA » nashriyoti.2007,-240 b

Internet resurslari:

- 1.[http://www, Ziyonet. Uz/](http://www.Ziyonet.Uz/).
2. [http:// www, guz. Ru/](http://www.guz.Ru/)

E'TIBORINGIZ UCHUN RAXMAT!!!

Muqqumov Abdug'ani
Muratovich

“Yerdan foydalanish”
kafedrası

+ 998 945811900

a.mukumov@tiame.uz

@Abdugani Muqumov